

УДК 657.32:334.012.64(477)

Лук'янчикова О. А.,

Федоришина Л.І., к.і.н.

Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У даній статті розглядалися проблеми розвитку малого бізнесу в Україні та шляхи їх подолання. Також було проаналізовано основні економічні показники, які супроводжують діяльність малих підприємств. В результаті дослідження запропоновано шляхи подолання даних проблем, які покращать роботу малого бізнесу, а в подальшому призведе до зростання ВВП країни.

Ключові слова. Мале підприємництво, державна підтримка, економічний розвиток, сприятливі умови, економічний потенціал.

Lukyanchikova O., Fedorishina L.

ANALYSIS OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF SMALL BUSINESS IN UKRAINE

This article discussed the problems of small business in Ukraine and ways to overcome them. It was also analyzes the main economic indicators that accompany the activities of small businesses. The study suggested ways to overcome these problems, which enhance the work of small businesses, and subsequently lead to an increase in GDP.

Keywords. Small businesses, government support, economic development, enabling environment, economic potential.

Лукьянчикова Е.А., Федоришина Л.И.

АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ

В данной статье рассматривались проблемы развития малого бизнеса в Украине и пути их преодоления. Также были проанализированы основные экономические показатели, сопровождающие деятельность малых предприятий. В результате исследования предложены пути преодоления данных проблем, которые улучшат работу малого бизнеса, а в дальнейшем приведет к росту ВВП страны.

Ключевые слова. Малое предпринимательство, государственная поддержка, экономическое развитие, благоприятные условия, экономический потенциал.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Малий бізнес є основною складовою економіки будь-якої держави. Малі підприємства мають деякі переваги порівняно з великими: забезпечують великою кількістю робочих місць для населення, дають надходження грошових коштів до державного бюджету шляхом сплати податків. Для підняття економіки України, потрібно розвивати дану сферу, яка дає 50–60% ВВП країни, це можна зробити шляхом зниження суми сплати податків та державної підтримки, що не є достатньою на даний час. Впливають на розвиток малого підприємництва фактори різного характеру, які стримують їх розвиток, найголовнішими серед них є економічні, правові, інформаційні, соціально–психологічні. Держава повинна розуміти важливість розвитку даного напрямку, особливо в умовах подолання фінансово–економічної кризи, адже на сьогодні підприємці малого бізнесу України стикаються з низкою проблем, а саме з неефективною системою державної влади та управління, що призводить до тіньової економіки. Є також і низка проблем, які є спільними для малого, середнього і великого бізнесу, а саме: слабкий захист прав власності, великий регуляторний тиск із боку держави та надмірний державний контроль, великі бар'єри на шляху започаткування багатьох видів бізнесу та надмірна кількість дозволів і ліцензій.

Цілі статті. Пошук проблем розвитку малого бізнесу в Україні та шляхи їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Дослідженням економічних аспектів розвитку малого бізнесу займалось багато вчених, зокрема: Р. Рудик, А. Гринюк, З. Воронов, С. Румянцева, Б. Варналій, В. Кредісов, М.Хурса, Г. Цегелик, В. Грушко, М. Дем'яненко та ін. Такі науковці, як О. Благодарний, О. Карпова, які у своїх роботах переважно аналізували окремі показники діяльності малих підприємств. Проблеми та перспективи діяльності малого підприємництва були розглянуті в працях таких українських вчених, як В. Збарський, Т. Греджева, І. Максименко, А. Чухно, Т. Меркулова та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З розвитком ринкових відносин посилилась роль малого бізнесу в державі. Становлення малого бізнесу України проходило в динамічних, часто

змінюваних умовах. З переходом до економічних реформ в Україні, відбувається швидке зростання недержавного сектора економіки, однією з форм якого є малий бізнес. До малих підприємств відносяться підприємства, в яких середня чисельність працівників, зайнятих за звітний період на підприємстві не перевищує 50 осіб. Більшість вчених під малим бізнесом розуміють діяльність, яка здійснювана невеликою групою осіб, або підприємство, кероване одним власником [2].

Одним із шляхів виходу із кризи малого підприємництва є кредитування даної сфери. Але внаслідок кризи в банків виникла проблема ліквідності, що спричинила зростання відсоткових ставок. Високі відсоткові ставки за кредит, обов'язкова вимога застави, вартість якої значно перевищує суму кредиту, практично унеможливають доступність кредитних ресурсів для тих суб'єктів малого підприємництва, які започатковують свою справу [2].

Частка малих підприємств в Україні, за офіційними даними державного комітету статистики, складає 93,7 % від загальної кількості усіх підприємств. А станом на кінець 2012 року їх число склало 150,8 тис. підприємств [5].

Як розвивався малий бізнес в Україні впродовж 2009–2012 років ми зможемо розглянути в нижче наведеній таблиці 1.

Таблиця 1

Показники діяльності малих підприємств в Україні
за 2009–2012 рр.

Показник	Роки			
	2009	2010	2011	2012
Кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	75	70	70	63
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	2152	2073,6	2070,8	2054,7
Кількість найманих працівників, тис. осіб	2067,8	1992,5	1991,1	1990,5
Середня заробітна плата по малих підприємствах, грн	950,21	1185,5	1317,7	1623,15

Продовження табл. 1

Частка обсягу реалізованої продукції малих підприємств до загального обсягу реалізації, %	16,7	14,2	13,8	12,2
Частка підприємств, що одержали збитки, до загальної кількості малих підприємств, %	39,9	41,4	42,5	45,6

Дивлячись на показники цієї таблиці, ми бачимо значне погіршення малого бізнесу в Україні. Покращення ми бачимо тільки по заробітній платі, але на даний показник нам не потрібно звертати велику увагу тому, що цей показник, на мою думку, зріс тільки за рахунок підвищення мінімальної заробітної плати в Україні. А за всіма іншими показниками ми бачимо спад розвитку малого бізнесу, зокрема спостерігається зменшення кількості малих підприємств на 10 тис. за досліджуваний період, підприємства, які одержали збитки, зросли на 5,7% і становлять 45,6% від загальної кількості малих підприємств [5].

Малий бізнес є засобом існування для мільйонів людей не тільки в Україні, а й закордоном. Малий бізнес здатний вирішити проблеми з зайнятістю населення, шляхом створення нових робочих місць і поглинання надлишкової робочої сили. В Україні ця проблема останнім часом дуже загострюється. Дивлячись на зарубіжний досвід, мале підприємництво є більшим стабілізуючим фактором, ніж великі підприємства. Створення великої кількості малих підприємств дає поштовх в розвитку регіональної економіки. Розвиток здійснюється через конкуренцію малих підприємств між собою [7].

Економіка України має великий потенціал економічного росту. Аби даний потенціал використати, дуже важливо, щоб ресурси, ризик та ініціатива були тісніше пов'язані між собою. Аналіз стану та проблем розвитку малого бізнесу в Україні свідчить про те, що в подальшому розвиток малого бізнесу без активного та позитивного втручання держави може привести до згортання (в основному – через подальшу «тіньову» бухгалтерію) даного сектора економіки з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. Ось чому, для України на сьогоднішній день особливо актуальним є розробка та реалізація обґрунтованої та ефективної державної політики підтримки розвитку малого бізнесу та стимулювання такої підприємницької діяльності, що є основою економічного та соціального благополуччя держави. Завдання нашої

влади має базуватись на цілях, які збільшать кількість малих підприємств. І полягатиме в забезпеченні в подальшому зростання зайнятості в даному секторі економіки на рівні 25–30% дієздатного населення та виробництва до 25% ВВП. Це все можна зробити, здійснивши наступні кроки :

- створення відповідної нормативно–правової бази;
- впровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку та звітності малих підприємств;
- зробити єдину систему реєстрації та легалізації суб'єктів підприємництва;
- впровадити порядок кредитування малого підприємництва комерційними банками під гарантії бюджетних коштів;
- ввести пільгове оподаткування прибутку комерційних банків, одержаного за рахунок кредитування малих підприємств та ін.[8].

Розглянемо фінансування регіональних програм України, дані занесемо в таблицю 2.

Таблиця 2

Фінансування заходів регіональних програм України розвитку малого підприємництва

Рік	Передбачено фінансування	Фактичне фінансування	Відсоток використаних коштів
2010	37656,1	6959,1	18,5
2011	42139,5	11094,7	26,3
2012	30708,7	14814,7	48,25

З даної таблиці, ми бачимо, як відрізняється планове фінансове забезпечення збоку держави від фактичного. Результати знову ж таки невтішні, тому що фактично в 2010 році було профінансовано лише 18,5% із запланованих коштів, що є недопустимим для малих підприємств і точкою для банкрутства багатьох підприємців. Життєвий цикл малих підприємств становить 3—5 років, після чого підприємство змінює свій напрям діяльності, розширюється або закривається [5].

Причиною недофінансування малих підприємств є, насамперед, недопрацьована нормативна база, недостатнє кредитування, низька платоспроможність населення, зниження купівельної платоспроможності громадян, тіньова економіка. тиск податкових органів, недосконалість судової системи.

Висновок. Після проведеного аналізу основних показників, які супроводжують діяльність малих підприємств, можна спостерігати, що рівень фактичного фінансування малого бізнесу в Україні відчутно нижчий за планову фінансову підтримку. Також бачимо різке зменшення планового фінансування 2012 року в порівнянні із 2011, але це супроводжується покращенням в плані використаних коштів і в свою чергу відсотком використаних коштів, який склав 48,25% в порівнянні з 2011 роком і становив 26,3%. Розглянувши проблеми, які існують і заважають веденню малого підприємництва, запропонували шляхи їх подолання, використання яких призведе до покращення умов підтримки малих підприємств і навіть з подальшим їх переходом до складу середніх та великих підприємств, якщо підприємці будуть виконувати державні умови і приймати правильні управлінські рішення.

1. Аналіз діяльності підприємств малого бізнесу та шляхи підвищення їх прибутковості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2028>
2. Аналітичний центр «Академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academia.org.ua/?p=635>
3. Атамас П.Й. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/12250719/buhgalterskiy-oblik-ta-audit-nedoliki-malogo-biznesu>
4. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/male-pidpriyemnistvo-osnovi-teoriyi-i-praktiki-varnaliy-zs>
5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755–VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
7. Розвиток малого підприємництва в контексті податкового кодексу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/370>
8. Теоретичні та нормативно-правові основи малого бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sm.znaimo.com.ua/docs/63/index-305215-1.html?page=3>